

Тенденції в розподілі здобувачів освіти на заняттях фізичною культурою в закладах загальної середньої освіти

УДК 796.011.3:373.5+613.955

С.В. Трачук, М.О. Дєдух, І.Ю. Соверда

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Резюме. Аналіз стану здоров'я населення України загалом, дітей і молоді зокрема, є суттєвим викликом для суспільства. Заняття фізичною культурою в закладах загальної середньої освіти як форма збереження й відновлення здоров'я посідає важливе місце в життєдіяльності особистості. Особливу потребу в регулярних заняттях фізичною культурою мають здобувачі освіти, у яких є відхилення в стані здоров'я, тому ми провели опитування серед учителів фізичної культури різних регіонів України. *Мета статті* – визначити особливості в розподілі на заняттях фізичною культурою здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти різних регіонів України. *Методи:* теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел і документальних матеріалів; контент-аналіз документальних матеріалів; метод системного аналізу; соціологічні методи дослідження; методи математичної оцінки. *Результати.* Аналіз отриманих даних у вигляді анкетування респондентів, якими були вчителі фізичної культури різних регіонів України, щодо розподілу здобувачів освіти за здоров'ям усіх груп від 1 до 11 класу в процесі фізичного виховання має певні особливості. Так, найбільший відсоток школярів усе-таки належить до основної групи в діапазоні від 67,3% до 88,2% упродовж навчання.

Ключові слова: медичні групи, здоров'я, фізична культура.

Trends in the distribution of students in general secondary education institutions to physical culture classes

S. V. Trachuk, M. O. Diedukh, I. Yu. Soverda

National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, Ukraine

Abstract. Analysis of the health status of the population of Ukraine in general, children and youth in particular, is a significant challenge for society. Physical education in secondary education institutions acts as a means of preserving and restoring health and occupies an important place in the life of an individual. Students who have health problems are in particular need of regular physical education, so we conducted a survey among physical education teachers from different regions of Ukraine. *The objective* is to determine the features of the distribution of students of secondary education institutions in different regions of Ukraine to physical education classes. *Methods.* Theoretical analysis and generalization of data from literary sources and documentary materials; content analysis of documentary materials; system analysis method; sociological research methods; mathematical evaluation methods. *Result.* The analysis of the data obtained in the form of a questionnaire survey of respondents, who were physical education teachers from different regions of Ukraine, regarding the distribution of health education seekers of all groups from 1 to 11 grades in the process of physical education has certain features. Thus, the largest percentage of school children still belongs to the main group in the range from 67.3% to 88.2% throughout their studies. **Keywords:** medical groups, health, physical education.

Вступ. Сьогодні існують глибокі переконання спеціалістів [1; 4; 8; 15], що шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи для збереження й розвитку здоров'я кожного члена суспільства. Досягти цієї мети можна лише за умови здійснення освітнього процесу на принципах, що забезпечують оздоровчу спрямованість, ураховують рівень індивідуального розвитку здобувача освіти.

Необхідність орієнтації на кожного здобувача освіти актуалізує проблему індивідуального підходу в організації особистісно орієнтованого фізичного виховання. Індивідуальний підхід є запорукою ефективності педагогічного процесу: він базується на тому, що будь-який освітній вплив здійснюється через призму індивідуальних особливостей кожної особистості [3; 9; 17].

Актуальним питанням сьогодні є тенденції в розподілі дітей за групами здоров'я до занять фізичною культурою, оскільки це важливий інформаційний компонент під час планування самих занять [2; 5; 11; 13].

Мета статті – визначити особливості в розподілі на заняттях фізичною культурою здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти різних регіонів України.

Методи дослідження, які використані в ході дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел і документальних матеріалів; контент-аналіз документальних матеріалів; метод системного аналізу; соціологічні методи дослідження; методи математичного оцінювання.

Організація дослідження. Дослідження проводили за участі вчителів фізичної культури ($n = 53$) різних регіонів України, середній вік учасників – 28–50 років.

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно з даними щодо щорічного звіту про стан здоров'я населення України й епідемічну ситуацію за 2022 рік, ми побачили, що в динаміці населення України у 2017–2021 роках залишається вирішальною депопуляційна тенденція. Нині вже на старті життя майже кожна п'ята дитина має окремі захворювання. Аналіз стану здоров'я дітей за досліджуваний період засвідчив негативну динаміку: загалом частота новонароджених, що народилися хворими й захворіли, збільшилася з 168,6‰ у 2018 році до 221,7‰ у 2022 році [8].

Ми проаналізували питання «Як змінюється кількість здобувачів освіти, які зараховані до основної медичної групи від 1 до 11 класу?», що дало змогу виявити такі результати: загальна кількість здобувачів освіти, які зараховані до основної медичної групи від 1 до 11 класу до занять фізичною культурою в різних регіонах України, коливається б бік зниження до 11 класу (у середньому відбувається зниження з 88,2% до 67,3%) (рис. 1).

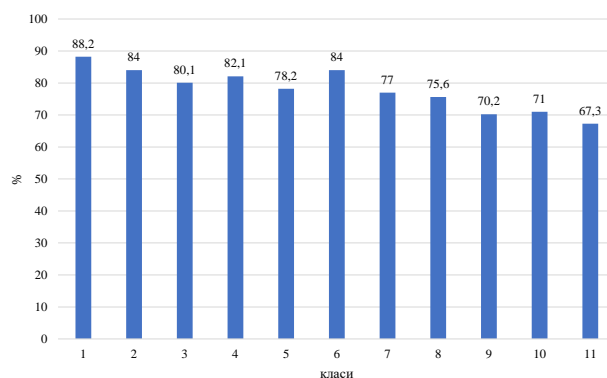

Рис. 1. Здобувачі освіти, яких зараховано до основної медичної групи

Результати опитування на питання «Як змінюється кількість здобувачів освіти, які зараховані до підготовчої медичної групи від 1 до 11 класу?» дали змогу виявити такі характеристики: кількість здобувачів освіти, які належать до цієї групи з 1 по 11 клас, у відсотковому співвідношенні найвища в 11 класу – 22%, а найменше здобувачів освіти, зарахованих до цієї групи, фахівці відмітили у 2 класі – 9,2% (рис. 2).

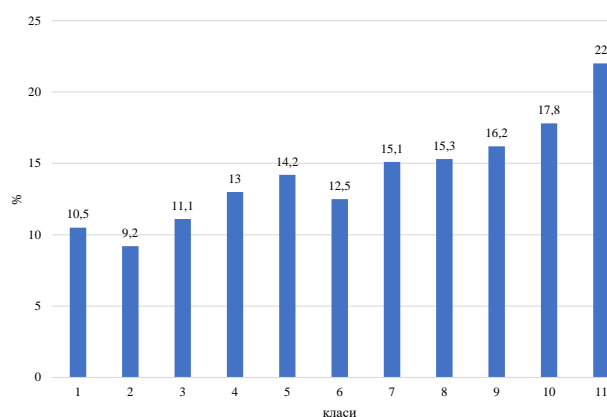

Рис. 2. Здобувачі освіти, яких зараховано до підготовчої медичної групи

До спеціальної медичної групи належать здобувачі освіти, які мають відхилення в стані здоров'я постійного або тимчасового характеру,

що не є забороною для занять фізичною культурою, проте потребують деяких обмежень у фізичному навантаженні.

Аналіз питання «Яка кількість здобувачів освіти, які належать до спеціальної медичної групи з 1 по 11 клас?» діапазон даних коливався від 1,3% до 13,6%.

Найменша кількість здобувачів освіти, зарахованих до спеціальної медичної групи, відмічена в 1 класі — 1,3%, а найбільше в 9 класі — 13,6% (рис. 3).

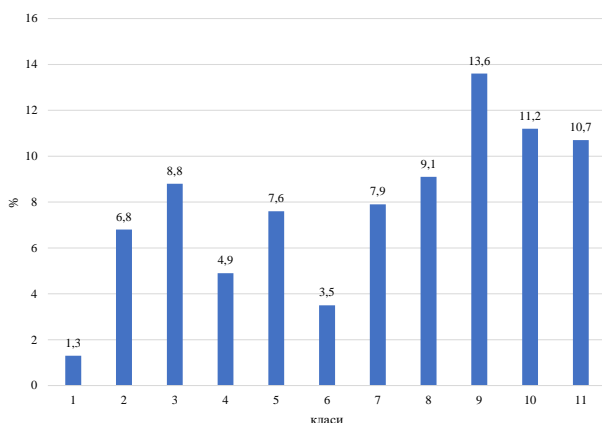

Рис. 3. Здобувачі освіти, яких зараховано до підготовчої медичної групи

На питання «Яка кількість учнів зі спеціальної медичної групи повністю звільнена від практичних занять з фізичної культури?» вчителі фізичної культури відмітили, що це від 0,5–2,1% в діапазоні з 1 до 11 класу. Припускаємо, що цифра досить варіативна й, на превеликий жаль, у бік збільшення таких здобувачів освіти.

Найбільша кількість опитуваних, які взяли участь у дослідженні, — це вчителі столиці й великих обласних міст, зокрема Дніпра.

Література

1. Боднар ІР. Диференційоване фізичне виховання : навчальний посібник. Львів: ЛДУФК.; 2017. 200 с.
2. Боднар ІР. Авторський підхід у групуванні школярів під час уроків фізичної культури: шлях до оптимізації інклюзивної освіти. Серія: Фізична культура. 2024;11(43):10-18. <https://doi.org/10.15330/fcult.43.10-18>.
3. Гауряк ОД, Доцюк ЛГ. Методика проведення фізичної культури в спеціальних медичних групах : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т; 2021. 156 с.
4. Дерев'янюк ВВ, Майєр ВІ, Пустоляжова ЛМ. Навчальна програма «Фізична культура» для спеціальної медичної групи загальноосвітніх навчальних. 10–11 класи. URL: www.mon.gov.ua/activity/education/56/general-secondary-education/educational_programs/1349869088/ (дата звернення: 20.08.2020).
5. Закон України про вищу освіту (редакція від 27.10.2022). <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18>.
6. Закон України про фізичну культуру і спорт (редакція від 27.10.2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

Висновки. Аналіз стану здоров'я дітей і підлітків України свідчить про те, що, за результатами медичного огляду, кількість здобувачів освіти, які направляються для занять фізичними вправами до підготовчої й спеціальної медичних груп, зростає з року в рік.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах значного зниження здоров'я підростаючого покоління набуває надзвичайно вагомого значення, потребує оновлення її методологічних, змістових і технологічних основ відповідно до вимог сучасності.

За результатами досліджень, встановлено, що провідними факторами здоров'я дітей є заняття фізичною культурою, дотримання режиму праці й відпочинку та раціональне харчування.

Аналіз отриманих даних у вигляді анкетування респондентів, якими були вчителі фізичної культури різних регіонів України, щодо розподілу здобувачів освіти за здоров'ям усіх груп від 1 до 11 класу в процесі фізичного виховання має певні особливості. Так, найбільший відсоток школярів усе-таки належить до основної групи в діапазоні від 67,3% до 88,2% упродовж навчання.

До підготовчої медичної групи належать здобувачі освіти в діапазоні 9,2–22%. Кількість здобувачів освіти, зарахованих до спеціальної медичної групи, коливається від 1,3% до 13,6%. Загалом по регіонах України тенденція в розподілі до груп здоров'я для занять фізичною культурою відносно стала.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні ціннісних орієнтацій до фізичної культури всіх медичних груп і розробленні практичних рекомендацій щодо занять фізичними вправами.

7. Іванова ЛІ. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я: теорія та методика : монографія. Київ : НПУ імені МП Драгоманова; 2013. 600 с.
8. Інструкція про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури, затверджено наказом МОЗ та МОН від 20.07.2009 р. за № 518/674. https://osvita.ua/doc/files/news/930/93014/Fizkultura__1_.pdf.
9. Кізенко ОМ. Фізичне виховання учнів з особливими потребами. Соціальний педагог. 2017;3(123):57-59.
10. Круцевич ТЮ, Безверхня ГВ. Методологія оцінки фізичного стану школярів у системі фізичного виховання. Теорія та методика фізичного виховання. 2020;(4):13-19.
11. Круцевич ТЮ, редактор. Теорія і методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту. Київ: Олімпійська література; 2017. Т. 1. 392 с.
12. Онопрієнко О.В. Самостійні заняття з фізичного виховання для студентів спеціальних медичних груп: методичні рекомендації. Черкаси: ЧДТУ, 2019. 48 с.

13. Семенова Н, Боднар І. Теорія, методика й організація фізичного виховання дітей із різними нозологіями в закладах дошкільної та загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського; 2023. 256 с.
14. Bodnar I, Pavlova I, Khamade A. Physical education of children with autism spectrum disorders: a systematic review of structure and effects of interventional programs. *Physiother Quart.* 2020;28(4):61-70.
15. Kashuba V, Stepanenko O, Byshevets N, Kharchuk O, Savliuk S, Bukhovets B, Grygus I, Napierała M, Skaliy T, Hagner-Derengowska M, Zukow W. Formation of Human Movement and Sports Skills in Processing Sports-pedagogical and Biomedical Data in Masters of Sports. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences.* 2020;8(5):249-257. <https://doi.org/10.13189/saj.2020.080513>.
16. Musiyenko OV, Chopyk RV, Kizlo NB. Influence of adaptive physical education on motor possibilities, behavior and quality of life of children with autism. 2020;6(2):41-49.
17. Semenenko VP, Mykhalchuk A D, Diedukh MO. Structural model of the physical condition of primary school pupils of different medical groups. *Rehabilitation and Recreation*. 2024;18(3):202-213. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2024.18.3.18>.
18. Shchyrbul O, Babalich V, Mishyn S, Novikova V, Zinchenko L, Haidamashko I, & Kuchai O. Conceptual Approaches to Training Specialists Using Multimedia Technologies. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security.* 2022;22(9):123-130. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.19>.
19. Trachuk S, Semenenko V, Biletska V, Kudria M, Kuznetsova L, Kholodova O, Mykhalchuk A. Interrelation of the indicators of the physical preparedness level and functional condition of junior school children organism. *Journal of physical education and sport.* 2019;19(4):2405-2410. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.04364>.

ORCID 0000-0002-5580-0510, strachuk@uni-sport.edu.ua
ORCID 0000-0002-1950-3412, mdiedukh@uni-sport.edu.ua
ORCID 0009-0004-7799-4397, iysoverda@ukr.net

Надійшла 17.01.2025
Прийнята 31.01.2025
Опублікована 28.02.2025